

i ne vzácnou událostí, neboť se rok co rok opakovala, ale vždy tak znamenitou, že bylo co mluvit o ní celých čtrnácte dní. Jestli se někdo ze sousedství do Vamberic vypravil, mluvilo se o tom čtvrt roku před a čtvrt roku potom, a o poutnici mariicelské vypravovali si lidé od leta do leta.

XI

Paní kněžna odjela, s ní komtesa Hortensie, odjel i otec, a švitorné vlašovice zpod střechy se také odstěhovaly. V Starém bělidle bylo kolik dní jako po vyhoření; matka plakávala, a děti když ji viděly plakat, plakaly také. „No, Terezko, neplač,“ říkala babička; „což je to všecko platno, toť jsi věděla, co tě čeká, když sis ho brala, tedy musíš trpělivě snášet. — A vy děti, mlčte; modlete se za tatínka, aby zůstal zdrav, a dá Pánbůh jaro, vrátí se zase k nám.“ — „Až přiletí vlašovičky, vidíte?“ ptala se Adelka. — „To víš,“ dosvědčila babička a děvčátko utřelo si slze.

I v okolí bělidla začínalo být smutno a ticho. Les byl světlejší; když přicházela Viktorka s vrchu dolů, bylo ji zdaleka vidět. Stráň žloutla, vítr a vlny odnášely chumáče suchého listí bůhvíkam, ozdoba sadu uschována byla v komoře. V zahrádce kvetly jen astra, měsíčky a umrlčí kvítka, na louce za splavem růžověly se naháčky a v noci prováděly tam světélka svoje rejdy. Když šla babička s dětmi na procházku, nezapomněli chlapci papírové draky, které pak na vrchu spouštěli. Adelka honila se za nimi, chytajíc na proutek hebounká vlákna babího léta v povětří proletujícího. Barunka sbírala po stráni babičce červené kaliny a trnky, které potřebovala za lék, nebo trhala šípky pro domácí potřebu, aneb klátila je ráby, z nichž dělala Adelce korále na ruce i hrdlo. Ráda

s nimi seděla babička na vrchu nad zámekem; tamodtud viděly do údolí na zelené lučiny, kde se páslo panské stádo, viděly až k městečku a zámek na malém návrší uprostřed údolí a pěkný park okolo něho ležel jim u nohou. Zelené žaluzie u oken byly uzavírány, na balkoně nebylo květin, růže okolo bílého kamenného zábradlí povadly, místo přemovaných sloužících a vrchnosti chodili po zahradě dělníci, přikrývali chvojem záhony, na nichž nebylo pestrobarevného kvítí, ale símě odpočívalo ku krásnějším ještě květům, jež těšit měly oko velitelky, až by se zase k nim navrátila. Vzácné, cizokrajné stromy, zbažené zeleného šatu, zatočeny byly v slámě, fontána, vystřikující stříbrné proudy, zakryta byla prkny a mechem a zlaté rybičky ukryly se na dno rybníčku, jehož hladina, jindy tak čistá, všeka byla pokryta listím, žabincem a zeleným šlemem. Děti dívaly se dolů, vzpomínaly na ten den, když s Hortensíí po zahradě chodily, když snídaly v salonu, jak to bylo všechno krásné, a myslily si: „Kdepak asi ona nyní je!“ Babička ale dívala se ráda přes protější žlickou stráň, přes vesnice, obory, háje, rybníky a lesy, k Novému Městu, k Opočnu až k Dobrušce, kde bydlel její syn, a za Dobrušku, mezi hory, kde byla malá vesnička a v ní tolik jí milých duší. A když zraky obrátila k východu, tu ležel před ní krásný polověvec Krkonošských hor, od dlouhého hřbetu Hejšoviny až k vrcholu do oblak čnějící Sněžky, pokryté sněhem. Babička ukazujíc přes Hejšovinu, říkala dětem: „Tam znám každou stezku, tam v těch horách leží Kladsko, kde se vaše matka narodila, tam jsou Vamberice a Varta, tam v těch krajinách strávila jsem několik šťastných let.“ Zamyslila se, Barunka ale vytrhla ji otázkou: „Tam ve Vartě sedí ta Sibylla na tom mramorovém koni, vidíte?“ — „Povídá se, že u Varty na jednom vrchu. Sedí prý na mramorovém koni, sama též z mramoru vytesaná, a drží ruku

zdvíženou k nebesům. Až se prý celá do země propadne, že nebude vidět ani konce prstů, pak se proroctví její vyplní. Můj otec říkával, že ji viděl, a to že byl již kuň po prsa v zemi.“ — „A kdo byla ta Sibylla?“ ptala se Adelka. — „Sibylla byla moudrá žena, která uměla předpovídat budoucnost.“ — „Aco předpověděla?“ ptali se chlapci. — „Nejednou jsem vám to již povídala,“ řekla babička. — „My to už zapomněli.“ — „To si ale máte pamatovat.“ — „Já si, babičko, mnoho z toho pamatovala,“ pravila Barunka, která babičku velmi pozorně poslouchávala; „vidíte, Sibylla prorokovala, že přijde na českou zem mnoho bídy, že budou vojny, hlad, mor; nejhůř ale že bude tenkrát, až nebude otec synu, syn otci, bratr bratru rozumět, až nebude platit slovo ani slib, pak že bude nejhůř, pak prý česká země má být na koňských kopytech roznešena.“ — „Dobře jsi to pamatovala. Ale Pánbůh nedej, aby to kdy bylo,“ vzdychla babička. Barunka klečíc u nohou babičky, sepjaté ruce na jejích kolenu, jasné oči důvěrně na vážnou tvář upřeny majíc, ptala se dále: „Jaké to je proroctví, co jste nám povídala, víte, o blanických rytířích, o svatém Václavu a svatém Prokopu?“ — „To je proroctví slepého mládence zase,“ odpověděla babička. — „Ach babičko, já mám někdy takový strach, že vám ho ani vypovědít nemohu; vidíte, vy byste také nechtěla, aby česká zem na koňských kopytech byla roznešena?“ — „Bláhová, jak bych mohla takové neštěstí chtít, vždyť se každý den modlíme za zdar české země, vždyť je to naše matka. No, tedy když bych viděla matku ve zkázu upadat, mělo by mi to být jedno stejné? Což byste vy dělali, kdyby vám chtěl někdo maminku zabít?“ — „Křičeli bychom a plakali,“ ozvali se chlapci a Adelka. — „Jste děti,“ usmála se babička. — „To bychom jí pomáhat museli, vidíte babičko?“ řekla Barunka a oko jí zahořelo. — „Tak děvče, tak, to je to

pravé, křik a pláč nic nespomáhá,“ pravila stařena a položila ruku na hlavu vnučky. — „Ale babičko, my jsme malí, jak bychom mohli pomoci?“ mýnil Jan, jehož mrzelo, že babička málo o něm soudí. — „Nevíte, co jsem vám povídala o malém Davidkovi, který skolil Goliáše? Vidíte, i ten malý mnoho může, když má pevnou důvěru v Boha, — pamatujte si to. Až vyrostete, přijdete do světa, poznáte zlé i dobré, budou vás svádět, přijdete do pokušení. Pak si vzpomeňte na svou babičku, co vám říkávala, když s vámi chodívala. Víteť, že jsem zanechala dobré živobytí, které mi pruský král podával, a raději pracovala do úpadu, než bych si byla nechala děti odcizit. Milujte tedy i vy českou zem co matku svoji nade všecko, pracujte pro ni jako hodné děti, a proroctví, jehož se bojíte, se nevyplní. Já se vás co mužných nedočkám, ale naděju se, že na babiččina slova pamatovat budete,“ dořekla babička pohnutým hlasem. — „Já je nikdy nezapomenu,“ šeptala Barunka, schovávajíc tvář do babiččina klínu. Chlapci tu stáli mlčky, oni slovům babičky nerozuměli tak jako Barunka, Adelka pak, přitulíc se k babičce, plačtivě povídala: „Ale babičko, vy neumřete, vidíte že ne?“ — „Všecko je na světě do času, milá děvečko, i na mne Pánbůh zavolá,“ odpověděla babička Adelce, vroucně ji k sobě přivinouc. Mlčky tak chvíli zůstaly; babička se zamyslí, děti nevěděly jak začít. Tu slyšely nad sebou šumot křídel, a když pozdvihly zraky vzhůru, viděly povětrím veslovat hejno ptáků. „To jsou divoké husy,“ pravila babička; „těch neletí nikdy mnoho, jedna rodina jen, a mají v letu jiné řadění; podívejte se, dvě letí napřed, dvě vzadu, ostatní vždy jedna vedle druhé, na délku nebo na šířku, ledaže se někdy do půlkola zatočí. Kavky, vrány, vlaštovice letí ve velikých hejnech, několik jich letí napřed, ti hledají místa k odpočinku pro druhé, a vzadu a po stranách letí

stráž, která hájí v čas nebezpečnosti samičky a mláďata, neboť se mnohdy setkají s nepřátelským hejnem a pak začne vojna.“ — „Ale babičko, jakpak mohou vést ptáci vojnu, když nemají rukou, aby mohli držet šavle a flinty?“ otázal se Vilím. — „Ti vedou vojnu svým způsobem a přirozenou jim zbraní. Zobáky sekají se a křídla tlukou do sebe tak krutě jako lidé ostrou zbraní; po každé jich při takových vojnách mnoho spadne.“ — „To jsou hloupí,“ povídal si Jan. — „Inu milý hochu, lidé mají rozum, a také se perou pro málo a pro nic, až se uperou do smrti,“ odpověděla babička, vstanouc s lavičky a pobídnouc děti k odchodu.

„Podívejte se, slunce je na sklonku a zachází v šarlatu, bude zítra pršet;“ obrátíc se pak k horám dodala: „A Sněžka má čepec.“ — „Chudák pan Beyer, ten zase vystojí, když musí chodit do lesa,“ útrpně řekl Vilím, vzpomena si na krkonošského myslivce. — „Každý stav má své obtíže, a kdo si jaký zvolí, musí už snášet zlé s dobrým, kdyby tu i o krk šlo,“ řekla babička. — „Já budu přece myslivcem a půjdu k panu Beyerovi vesele,“ řekl Jan, a pustě do povětří draka, hnal se s vrchu dolů a Vilím za ním, neboť se ozývalo sezvánění stáda, jež kravař s louky domů hnal, a děti měly radost z těch krásných krav, zvláště z těch, co šly vpředu stáda a na červených kožených obojkách mosazné zvonce nesly, které měly každý jiný hlas. Však to bylo na nich vidět, že tomu významání rozumějí; pyšně hlavami pohazovaly se strany na stranu a rozhoupané zvonky si mile přizvukovaly. Adelka vidouc je jít, hned si začala notovat: „Hou a hou, krávy jdou, nesou mléko s smetanou,“ a táhla babičku s vrchu; babička ale ohlížela se po Barunce, která stála ještě na vrchu. Ona se byla zahleděla na oblohu, na níž se tvořily blíže západu ty nejkrásnější obrazy. Tu vystupují na světlé půdě tmavé hory v ohromných ry-

sech, podivných forem, tu dlouhé hřbety lesů, tu malé vrchy, na nich hrady a kostelíčky; tu na rovině zdvihají se štíhlé sloupy a oblouky bran, jako řecké stavby, západu pak rudá zář lemována je zlatými hieroglyfami a arabeskami. A ty hory, lesy i hrady se rozcházejí a podivnější ještě formy se na jich místě tvoří. Děvčeti se to tak líbí, že volá babičku nahoru, babičce se ale nechce ještě jednou na vrch, praví, že nemá již mladé nohy, a děvče musí sejít k ostatním.

O Všech svatých ráno šly děti babičce jak obyčejně naproti a povídaly si po cestě: „Dnes nám přinese babička z kostela svíčky.“ A přinesla babička svíčky. „Když nemůžem jít na hřbitov obětovat za dušičky, rozsvítíme je doma,“ pravila. Tak slavila každý rok slavnost za zemřelé s dětmi jen v domácnosti. Na Dušičky u večer přilepila rozžaté svíčky po stole, při každé jmenujíc dušičku, za kterou ji rozsvěcuje. Ku konci přilepila několik ještě beze jména řkouc: „Ty ať hoří za ty, na něž nikdo nepamatuje.“ — „Babičko, já také jednu rozsvítím za tu nešťastnou svatbu v Hertinském lese?“ — „Rozsvěť, rozsvěť, děvečko, modlitba naše bude jim snad milá.“ Rozžala se ještě jedna, babička přiklekla s dětmi ke stolu a modlily se, dokud svíčky hořely. „Světlo věčné ať jim svítí, ať odpočívají v pokoji,“ dokončovala babička modlení, děti pak musely říci „amen“.

Za týden po Dušičkách, když babička děti budila, oznamovala jim, že přijel svatý Martin na bílém koni. Děti rychle vyskočily s postelí, běžely k oknu — a hle, všude bílo. Na stráni o zeleném listu ani památky, ani na vrbách u řeky, na olších u potoka. V lese jediné zelenaly se jedle a smrky, ale větve jejich byly pod tíží sněhu dolů shýbené. Na jeřábu, který stál blíže stavení a na němž viselo několik zmrzlých struček, seděla vrána a drůbež na dvoře stála tiše a dívala se s podivením na tu

novotu. Jen vrabci skákali vesele po záspí, sbírajíce ještě, co byly slepice ležet nechaly. Kočka vracejíc se z lovu oklepávala při každém kroku tlapky a rychle pospíchala na pícku. Psi ale, zarousaní po kolena, vesele se proháněli ve sněhu.

„Sníh, sníh, to je dobře, budeme jezdit na saních,“ zavejskly si děti, vítajíce zimu, která jim přinášela zase jiných radostí. Svatý Martin přinesl jim dobré rohlíky a po svatém Martinu držely se dračky. Ony měly ovšem přástvy mnohem radši, měly při přástvách více svobody. Když zasedly dračky v kuchyni okolo dlouhé tabule a na tabuli se octla vysoká hromada peří, jako závěj sněhu, tu odháněla babička Adelku a chlapce ustavičně od tabule dále. Ono se totiž přihodilo jednou, že Jan jsa mezi dračkami, do té hromady upadl; jaký to byl rámus, snadno si pomyslit. Od té doby říkala babička o těch malých, že není radno vzít *to* ke stolu. Ba ani pořádně zadováďet si nesměly okolo stolu, ani fouknout, ani dvěře příliš otevřít, hned dostávaly lání. Ta jediná radost při těch dračkách byla ta pučálka a ty pohádky o strašidlech a drábech, o světýlkách a ohnivých mužích. Za dlouhých mlhavých večerů, když dračky a přástevnice z chalupy a mnohdy ze vsi do vsi přecházely, bývalo začasťe slyšet: tu přestrašilo něco tam, tu zase tam, a jak se jednou začalo o tom předmětu mluvit, nebylo konce, neboť věděla každá několik podobných příkladů. I kramolenští zloději, jdouce z jara do kriminálu a na zimu domů přicházejíce — lidé říkali, že „jdou ze studií“, neboť se tam prý vždy něčemu přiučí —, začasťe zavdali příčiny, že lidé o nich mluvili. A mluvíce o nich, začalo se mluvit o zlodějích vůbec a pak se vypravovaly pohádky o drábech čili lesních loupežnících. Děti seděly jako úkropkové, ani nedutaly, ale ani za svět nebyly by šly za dvěře, tak se bály. Proto babička neměla ráda, když

se podobné rozumy vykládaly, ale nebyla někdy s to proud těch řečí zastavit.

Po Martině býval v městečku zimní trh; to šla paní Prošková s Bětkou i Voršou do městečka nakoupit zásoby nádobí a rozličných potřeb na celou zimu. Děti se sotva dočkat mohly matky, neboť jim vždy přinesla nějakou hračku a dobrý marcipán, a babička dostala každý rok vlněné punčochy, bačkory a půl tuctu šňůr na kolovrat „jarmarku“. — Když si je ukládala do šuplíku, říkala Janovi: „Kdyby tebe nebylo, měla bych jedné dost.“ — Adelka dostala tenkrát jarmarku dřevěnou desku, na níž byla abeceda. „Až přijde zítra pan učitel, můžeš se začít učit; je ti beztoho chvíle dlouhá, když se ostatní učí. A když si pamatuješ otčenáš a písničky, budeš si pamatovat i abecedu,“ pravila matka. Děvče si radostí poskočilo a hned bedlivě písmenky prohlíželo; ochotný Vilím nabízel se, že ji naučí: i, e, a, o, u, ale ona schovajíc tabulku za záda, povídala: „Já nechci od tebe, ty to neumíš jako pan učitel.“ — „Bodejť, nebudu umět abecedu, když čtu z knihy,“ horšil se chlapec uražen. — „Ale v knize to není tak,“ odbývala ho sestřička. — „Jej, jej, tys hloupá!“ spráskl ruce chlapec. — „Nešťsi,“ pohodila hlavou Adelka a šla s tabulkou ke světlu. Co se ti dva o učenost hádali, dělal Jan v kuchyni Sultánovi a Tyrlovi koncert, troubil na trubku a spolu také bubnoval na bubínek, co mu byla matka z jarmarku přinesla. Psům nemusela být ta hudba velmi příjemná; měli čumáky zdviženy, Sultán štěkal, ale Tyrl vyl, až bylo hrůza poslouchat. Babička byla s dcerou v komoře, ukládaly nakoupené věci, zaslechnouc pak tu muziku, úprkem přiběhla. „Vždyť pak jsem si to myslila, že je to ten luci-per; v tobě není žíly dobré, chlapče! Budeš mlčet!“ Jan vzal trubku z úst, ale jako by byl neslyšel, co babička povídala, pustil se do smíchu, řka: „Jen se podívejte na

ty psy, jak se zlobí, že jim dělám muziku!“ — „Kdyby měli ti psi rozum, tak by ti řekli, takovou muziku aby kozel poslouchal, rozumíš? Hned mi to ulož! Věřu, budeš-li takový nezbeda, že povím letos svatému Mikuláši, aby ti ničeho nenaděloval,“ hrozila babička, ukazujíc Janovi cestu do světnice. — „No, to bude čistá věc, a v městě povídali, že svatý Mikuláš nakoupil plný vůz darů a že bude letos štědrý, to jest tomu, kdo poslouchá!“ pravila Vorša, zaslechnouc ve dveřích babiččina slova. Jakmile druhý den pan učitel přišel, vytasila se Adelka se svojí tabulkou a přisedla k druhým; dávala dobrý pozor a po hodině přiběhla k babičce s velikou radostí, že už umí všechny písmenka na prvních řádcích, a hned je také babičce říkala i se známkami, jaké jim pan učitel přivěsil, aby si je lépe pamatovala. Matka i babička byly s ní spokojeny, zvláště když i druhý den je uměla; protože je ale často babičce ukazovala a vyslychána od ní být chtěla, uměla je konečně babička jako vnučka. „Vidíme,“ povídala si, „jaktěživa jsem si nemyslela, že bych já se abecedě ještě kdy učit mohla, a teď na stará kolena se mi to stává. Inu, člověk chce-li být s dětmi, musí se někdy stát dítětem s nimi.“

‡ Jednoho dne vrazil Jan do světnice s křikem: „Děti, děti, pojdte se podívat, babička snesla s půdy kolovrat!“ — „Je to jaký div?“ kárala matka děti vidouc, že se všechny ze dveří ženou, i Barunka. Ovšem, div to nebyl žádný, ale matka nepomněla, jakých radostí babička s kolovrátkem do sednice přinesla. S kolovrátkem přišly přástevnice a s nimi krásné pohádky a veselé písně. Matku ovšem, tu netěšily ani ty pohádky ani písně, ona raději seděla ve svém pokojíku a četla v kníze ze zámecké knihovny, a když babička říkala: „Povídej pak nám jednou něco z těch kronik,“ a matka povídala, nezajímalo to děti ani ostatní tak, jako když začala popisovat

vídenský život, to se všem líbilo, a jestli řekly přástevnice: „To musí být krása v takovém městě,“ aniž by více si přály, děti zajisté myslely: „Kýž jsme již velky, bychom se tam podívat mohly!“ — Ale nade všecko milo jim bylo všem, mimo matku, která je nerada poslouchala, když začala babička povídat pohádky o princeznách se zlatými hvězdami na čele, o rytířích a princích zaklených ve lvy a psy, aneb dokonce v kameny, o oříškách, v nichž složeny byly celé drahé obleky, o zlatých zámcích a mořích, na jichž dnu krásné vodní paní přebývají. Matka netušila, když se Barunka mnohdy při pletení zamyslíla a oknem ven dívala na holé stráně a zasněžené údolíčko, že tam vidí rajskou zahradu, palác z drahého kamení, ptactvo ohnivých barev, paní, jimž zlaté vlasy od hlavy splývají, a zamrzlá řeka že se jí proměnila v modravé vlnící se moře, na jehož vlnách krásné víly v lasturách perlových se houpaly. Sultánovi, který natažen na podlaže chrápal, nesnilo se o té cti, kterou mu chlapci mnohdy prokazovali, držíce ho v zamyšlení za nějakého zakleného prince. — A jak milo bylo v sednici, když se smrklo! Vorša okenice zavřela, v kamnech praskaly smolné otýpky, doprostřed sednice vysoký dřevěný svícen se postavil, do železných ramenou plápolající louče se zastrčily a kolem dokola lavice a stoličky se postavily přástevnicem, pro něž mimo to babička po každé vošatku křižal a švestek uchystala, pro poslinku. S jakou dychtivostí čekaly děti, brzo-li dvěře u síně klapnou a přástevnice ve dveřích se ukážou! Neboť o přástvách babička dříve nezačala povídat, až se přadleny sešly. Přes den prozpěvovala si adventní písně. Dokud děti ještě babičku tak dobře neznaly, její dobré a špatné chvíle, myslily, že musí a musí na ní vymorít povídačky. Babička ale byla hnedlinko s nimi hotova. Buď začala jim povídat o pastýři, kterak měl tři sta ovec, a žena je na pastvu, k lávce přišel,

která byla tak úzká, že nemohly ovce jinak než jedna za druhou přes ni jít. „Teď musíme počkat, až přejdou,“ doložila umlknouc; když se po chvíli děti ozvaly: „Babičko, už přešly?“, říkala: „I co vás napadá, to bude dobré dvě hodiny trvat, než přejdou.“ Děti věděly už, co to znamená. Buď zase začala: „No, když nechcete jinak, budu povídat. Myslete si, že mám sedmdesát sedm kapes a v každé jednu pohádku; z kolikáté kapsy pohádku chcete, abych povídala?“ — „Třebas z desáté!“ volaly děti. — „Tedy z desáté; v desáté kapse je pohádka taková: Byl jeden král, ten měl na peci vál; na tom vále kocoura, poslouchejte, bude dlouhá.“ A bylo zase po povídce. Nejhůř ale bylo, když se babička zmínila o Červené karkulce. To děti slyšet nemohly, hned utekly; při každé jiné by byly mohly babičku uprosit, ale to nesměly ani špetnout, nechtěly-li poslouchat opakování vlastních slov. Znajíce již babičku, že jinak nedá, čekaly trpělivě na přadleny. Nejdříve přišla vždy Kristla, za ní Míla, pak Cilka Kudrnovic ze dvora, Bětčiny a Voršiny známé, někdy přišla i panímáma s Mančinkou a paní myslivcová a jednou za týden přivedla Kristla s sebou mladou Tomšovou, pro niž si pak obyčejně Tomeš přišel. Než se ženské ohřály a ke kolovratům usedly, rozmlouvalo se chvíli o všeličem. Jestli se přihodilo které cos nového v domácnosti nebo slyšela-li novinu jakou, povídalo se o tom; byl-li jaký svátek, s nímž byl národní jakýs obyčej neb pověra spojena, aneb byl-li to svátek zasvěcený, zavdalo i to příčinu k rozprávce. Ku příkladu večír před svatým Mikulášem hned se ptala Kristla Adelky, má-li již za oknem punčochu, že se již Mikuláši v okolí potloukají. „To mi babička dá, až půjdu spat,“ řeklo děvče. — „To si ale nedávejte svoji maličkou punčošku, řekněte babičce, aby vám půjčila velkou,“ naváděla Kristla. — „To nejde,“ ozval se Jan, „to bychom byli my ošizeni.“

— „Vám beztoho Mikuláš nadělí jen metlu,“ škádlila Kristla. — „Však on ví svatý Mikuláš, že má babička metlu ještě od lonska schovanou a že nás rikdy nebije,“ řekl Jan; babička ale mínila, že by to mnohdy Jeník zasloužil.

Lucie den byl dětem velmi nemilý. Byla pověra, že chodí tu noc Lucie, bílá to, dlouhá, rozcuchaná žena, a strašily se jí děti, že je vezme, pakli jsou neposlušné.* „Bojácnost je pravá nemoudrost,“ říkala babička a neměla ráda, když se děti strašily něčím; ona je učila nebát se ničeho, leda hněvu božího, ale vymlouvat jim některé pověry, jako to otec vždy činil, když mu začaly povídat o vodníku, prašivci, světylkách, o žžavých mužích, kteří se mnohdy před člověkem kutálejí jako otep slámy, jimž ale za takové posvícení na cestě pěkně poděkovat se musí, a p., — to neuměla, poněvadž víra na ně příliš v ní vkořeněna byla. U ní byla veškerá příroda oduševněna, dobrými i škodnými duchy; ona věřila i v zlého ducha pekelného, kterého Bůh na svět posílá, aby zkoušel lid boží, ona to vše věřila, ale nebála se, majíc v srdci pevnou, nezvratnou důvěru v Boha, v jehož moci celý svět, nebe i peklo a bez jehož vůle člověku vlas s hlavy nesejde. Tu důvěru hleděla také vštěpovat v srdce dětské. Proto, když Vorša na den Lucie začala mluvit o bílé ženě, babička ji hned okřikla, dokládajíc, že Lucie jen noci upije. Nejlepší to uměl Míla, on vždy chlapcům vyřezával buď sáňky, pluhy, vozíčky nebo dělal louče, a chlapci se od něho nehnuli. Když byla o něčem strašlivém řeč a Vilím se k němu tiskl, říkal: „Nic se nebojte, Vilímku, na čerta vezmeme kříž, na strašidla hůl, a vymlátíme jim.“ To se chlapcům líbilo a s Mílou byli by šli třeba o půlnoci kamkoli; a babička mu při-

* I na Slovensku pověra ta známa, že Lucie, rozsochatá, v plachtě zaobalená žena, řešeto na hlavě, chodí po městě.

kývnouc říkala: „Inu což je to všechno platno, muž je přece jen muž!“ — „To je pravda, a Jakub nebojí se ani čerta, ani pana správce, který je horší než čert,“ pravila Kristla. — „No, jakpak,“ vzpomněla babička, „že mluvíme o panu správci, máš přece, Jakube, čáku přijít do dvora?“ — „I myslím, že z toho nic nebude, žene se to na mne ze dvou stran, a plete se do toho mnoho zlých ženských, a ty mi odzpívají.“ — „I nemluv tak, snad se to dá ještě spravit,“ řekla Kristla zarmouceně. — „Přál bych si to jako ty, ale nevím. Slečinka správcovic se překrutně na mne hněvá, že jsme vyvedli ten kousek tomu Italiánovi. Ona si prý naň myslila, a když ho paní kněžna kvůli tomu poslala narychlo pryč, zkazila se jí všechna osnova. Leží ustavičně správci v uších, aby mne do dvora nebral. To je jedna; druhá je rychtářovic Lucie. Ta vzpomněla si, abych byl jejím králem při ‚dlouhé noci‘, a poněvadž jí tu poctu nemohu udělat, bude mít rychtář zlost, a jak dá Pánbůh jaro, budu si myslím zpívat: Háj — háj — háječku zelený — už jsem já na vojnu chycený,“ — a Míla začal zpívat, děvčata spustily také, jen Kristla pustila se do pláče. „No mlč, holka, do jara ještě daleko, kdoví co Pánbůh dá,“ těšila babička. Kristla si ovšem oči utřela, ale přece jen byla smutna. „Nemysli na to, však on to tatík snad nějak spraví,“ pravil Míla, přisedna k ní. — „A což bys nemohl přece tím králem být bez všelikých závazků?“ zeptala se babička. — „Inu ovšem, babičko, oni chodí někteří chlapci u nás ke dvěma, ke třem děvčatům, než si nadobro jednu vezmou, a děvčata dělají to také tak. Nebyl bych já Luciin první švihák a nemusel bych posledním být, ale u nás nebylo slycháno, aby hoch sváděl dvě děvčata najednou, a když jde za krále, je tolik, jako by šel na svatbu.“ — „Pak ovšem dobře děláš, že nejdeš,“ přisvědčila babička. — „Co tu Lucku napadlo, že zrovna jen tebe chce, jako by

nebylo dost jiných hochů u vás,“ hněvala se Kristla. — „Pan otec řekl by: proti gustu žádný dišputát,“ usmála se babička.

Před vánočními svátky střídalo se povídání pohádek a zpívání písní s rozprávkami o pečení vánoček, jak má která bílou mouku, mnoho-li dá másla, děvčata povídaly o „slívání“ (olova), děti pak těšily se na vánočky, spouštění svíčiček, na Jezulátka a na koledu.

XII

Byl to zvyk jak ve mlýně, tak v myslivně i na Starém bělidle, že kdokoli přišel na Štědrý den a Boží hod, jíst a pít dostal do sytosti, a kdyby nikdo byl nepřišel, babička byla by šla hledat hosta na rozcestí. Jakou radost měla ale tenkrát, když znenadání přišel před Štědrým dnem syn Kašpar a bratrův syn z Olešnice. Celého půl dne radostí plakala a přes chvíli od pečení vánoček odběhovala do sednice, kde příchozí mezi dětmi seděli, aby se na syna podívala, aby se bratrovce zeptala, co dělá ten neb ta v Olešnici, a dětem opakovala nejednou: „Jak tuhle vidíte strejčka, tak byl v tváři také váš dědeček, jenže vzrůst po něm nemá.“ Děti prohlížely strejčky se všech stran, a velice se jim líbili, zvláště to, že mile na každou jejich otázku odpovídali. — Každý rok chtěly se děti postit, aby viděly zlaté prasátko, ale nikdy k tomu nedošlo, vůle byla dobrá, ale tělo slabé. Na Štědrý den štědře podělen byl kdekdoby, i drůbež a dobytek dostaly vánočky, a po večeri vzala babička ode všeho, co k večeri bylo, po kousku, hodila polovičku do potoka, polovic zahrabala do sadu pod strom, aby voda čista a zdravá zůstala a země úrodná byla, všechny pak drobtý sesbírajíc hodila „ohni“, aby „neškodil“. Za chlívem třásla